

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO (toliau - BPK) 8, 28,
38 IR 82 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO PROJEKTO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS
BAUDŽIAMOJO PROCESO IR KRIMINALINĖS ŽVALGYBOS DALYVIŲ, TEISINGUMO
IR TEISĖSAUGOS INSTITUCIJŲ PAREIGŪNŲ APSAUGOS NUO NUSIKALSTAMO
POVEIKIO ĮSTATYMO (toliau - ANNPI) NR. I-1202 4 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO (toliau kartu – Projektai)
(TAP NR. 19-1884(2))(TAIS NR. 19-12404(3))**

2019-11-20 Nr.
Vilnius

Projektų rengėja: Teisingumo ministerija

Projektų tikslai:

1. pilnai suderinti nacionalinę teisę su 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR (toliau – Direktyva). Europos Komisija (toliau - EK), įvertinusi, koku mastu valstybės narės ėmėsi priemonių, būtinų Direktyvai įgyvendinti, informavo Lietuvos Vyriausybę, jog Lietuvos Respublikos atžvilgiu pradėta Europos Sąjungos teisės pažeidimo procedūra dėl nepilno Direktyvos perkėlimo. Siekiant nutraukti pažeidimo procedūrą, turi būti priimti atitinkami teisės aktų pakeitimai

2. patikslinti BPK atsižvelgiant į Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) 2018 m. gruodžio 11 d. sprendimą byloje *Kryževičius prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 67816/14).

Dabartinė situacija:

1. EK, įvertinusi, kad Direktyvos nuostatos nėra perkeltos bei tinkamai įgyvendintos, 2019 m. kovo 7 d., pareiškė pagrįstą nuomonę dėl ES teisės pažeidimo procedūros, kuria Lietuvos Respublika įpareigojama imtis priemonių, siekiant atsižvelgti į šią Pagrįstą nuomonę. Kitu atveju EK bus įgaliota kreiptis į EŽTT.

Pagrįstoje nuomonėje konstatuoti teisinio reguliavimo trūkumai:

– Nėra perkeltos Direktyvos nuostatos ta apimtimi, kad BPK *nusikaltimų aukų šeimos narių apibrėžtis neapima „aukos išlaikytinių“*.

– *Neperkeltos Direktyvos nuostatos, kuriose įtvirtinta prievolė atsižvelgti į aukų pageidavimą gauti ar ne informacijos iš kompetentingos valdžios institucijos*, taip pat leisti joms persigalvoti. BPK numatyta, kad nukentėjusysis ir jo atstovas turi teisę: gauti informaciją apie su juo susijusio baudžiamojo proceso padėtį; teikti įrodymus; pateikti prašymus; pareikšti nušalinimus; dalyvauti vertinant jo specialius apsaugos poreikius; ikiteisminio tyrimo metu ir teisme susipažinti su byla; dalyvauti byla nagrinėjant teisme; apskusti ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro, ikiteisminio tyrimo teisėjo ir teismo veiksmus, taip pat apskusti teismo nuosprendį ar nutartį; pasakyti baigiamąją kalbą, tačiau nėra numatyta teisė atsisakyti gauti nenorimą informaciją.

Atsižvelgiant į tai, nėra pilnai įgyvendinamos Direktyvos nuostatos, kuriomis užtikrinama aukų apsauga nuo antrinės ir pakartotinės viktimizacijos, bauginimo ir keršto, kad per apklausas ir liudijant būtų apsaugotas aukų asmens orumas, ir fizinės apsaugos procedūros, taip, kad šia teise galėtų pasinaudoti aukos šeimos nariai bei prievolė užtikrinti, kad priemonės, leidžiančios išvengti kontakto su nusikaltėliu, būtų taikomos ir aukos šeimos nariams.

– Neperkeltos taip pat Direktyvos nuostatos, kuriose įtvirtinta *aukų teisė pateikti motyvuotą prašymą laikyti dokumentą esminiu* (teisė laikyti dokumentą esminiu yra teisės į vertimą sudedamoji dalis, t. y. nukentėjęs asmuo nacionalinėje teisėje turi turėti teisę baudžiamojo proceso metu prašyti laikyti dokumentą esminiu ir reikalauti, kad jis būtų išverstas į jam suprantamą kalbą). Galiojančiame BPK įtvirtinta teisė lietuvių kalbos nemokančiam įtariamajam, kaltinamajam, nuteistajam, išteisintajam ar tokio asmens gynėjui teikti prašymą dėl svarbių bylos dokumentų ar jų dalių vertimo raštu į jų mokamą kalbą, tačiau tokia teisė nėra numatyta nukentėjusiajam.

2. EŽTT 2018 m. gruodžio 11 d. sprendime *Kryževičius prieš Lietuvą* buvo pripažinta, kad BPK nustatytas reguliavimas (kad *įtariamą ir kaltinamą* šeimos nariai ar artimieji giminaičiai gali neduoti parodymų arba neatsakyti į kai kuriuos pateiktus klausimus), nėra pakankamas, kadangi BPK neužtikrina, kad *liudytojai* turėtų teisę atsisakyti duoti parodymus prieš savo šeimos narį ar artimąjį giminaitį.

Projektų esmė:

1. Siekiant visiškai perkelti Direktyvą 2012/29/ES:

– Papildomas BPK 38 str. bei ANNPĮ 4 str. **įtraukiant į šeimos narių ratą išlaikytinius;**

– Papildoma BPK 28 str. 2 d., praplečiant nukentėjusiojo teises (**nukentėjusysis turės teisę atsisakyti gauti informaciją apie su juo susijusio baudžiamojo proceso padėtį** (siekiant išvengti antrinės viktimizacijos etc.), nebent toks atsisakymas trukdytų baudžiamajam procesui);

– Papildoma BPK 8 str. 5 d., įtvirtinant, kad **teisę pateikti motyvuotą prašymą dėl svarbių bylos dokumentų**, su kuriais BPK nustatyta tvarka įtariamasis, kaltinamasis, nuteistasis, išteisintasis ar tokio asmens gynėjas turi teisę susipažinti, ar jų dalių **vertimo** raštu į jų gimtąją kalbą arba į kitą kalbą, kurią aukščiau nurodyti subjektai moka, taip pat **turėtų nukentėjusysis ar jo atstovas** (tokį prašymą galima bus teikti kai šių dokumentų ar jų dalių vertimas yra būtinas tam, kad jis galėtų aktyviai dalyvauti baudžiamajame procese).

2. Siekiant įgyvendinti EŽTT sprendimą byloje *Kryževičius prieš Lietuvą*, papildoma BPK 82 str. 2 d. kad ir šaukiamas kaip **liudytojas** asmuo **galės neduoti parodymų prieš savo šeimos narius ar artimuosius giminaičius**.

Papildomų lėšų projektams įgyvendinti nereikės.

Derinimas: Projektai teikti derinti Vidaus reikalų ministerijai, Generalinei prokuratūrai, Policijos departamentui. Pastabų siūlomam teisiniam reguliavimui institucijos neturėjo, tačiau Generalinė prokuratūra atkreipė dėmesį į poreikį nustatyti įsigaliojimo terminą įvertinant tai, kad reikės pakeisti prokuratūros teisės aktus bei atlikti programavimo darbus Integruotojo baudžiamojo proceso informacinėje sistemoje.

Pirminiame projekto variante nebuvo atsižvelgta į aukščiau minėtą, generalinės prokuratūros pastabą į ką atkreipė dėmesį Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė savo išvadoje.

Pakartotinai teikiamas projektas yra patikslintas atsižvelgiant į Generalinės prokuratūros pastabą ir projektuose yra nustatyta įsigaliojimo data – 2020 m. balandžio 1 d.

Atitikimas Vyriausybės programai: Projektai neprieštarauja septynioliktosios Vyriausybės programai.

Dalykinio vertinimo išvada: Projektus siūlome teikti į Vyriausybės posėdžio A dalį.

Patarėjas

Audrius Kasinskas

Audrius Kasinskas, tel. +370 706 63733, el. p. audrius.kasinskas@lrv.lt